

**Emberségünk
átmérője** Berta Zsolt: *Recept – zóna-
regények*, Magyar Napló
Kiadó, 2016.

Berta Zsolt „kaleidoszkóp” írásművészetének nincs egy határozottan körvonalazható stiláris essenciája, ugyanakkor rendelkezik a jó író számos attribútumával, például játékos. A különböző perszónákkal, nyelvhasználatokkal, műfajokkal felszerelve rendkívül szórakoztató és érzékeny módon „karikázik” az egyes problémakörökön. Persze időnként erőltetettnek hathatnak például a címadó (*Recept*) című novellában az édesapja halálát feldolgozni próbáló elbeszélő (Zsolt!) szleng kifejezései vagy a kezdő, *A víz* című novella szerkezeti modorossága, a refrénszerűen visszaköszönő sor: „Na, de ez a történet a nagyapámról szól, nem pedig rólam”. És igen, többször kevésbé életszerűek a túl frappánsra csiszolt párbeszéd riposztjai, de mégis, van itt valami...

Ez a „valami” pedig pontosan az említett problémafelvetésekben gyökerezik. Maximális érzékenység és éleslátás, sőt, terjedelmi korlátai ellenére feltartóztatathatatlanság jellemzi a novellákat (a par excellence műfaji követelmény, a csattanó pedig mindig ezekbe a felvetésekbe simul bele). Ez a hitelesség rehabilitálja a szövegek stiláris csonkabonkaságait.

A szerző találó módon, a meglehetősen plasztikus „zónaregények” műfajmegjelöléssel látta el kötetét, ami a novellákat olvasva elgondolkodtatja az embert: vajon mennyire érnek, mennyire érhetnek véget ezek a szövegek egy ilyen lehatárolásban? Maradhatnak-e novellák? Nem nagy, regény ívű átsugárzás ez, a zónán kívülre, ahol tovább folytatódnak, mert tovább éljük ezeket a történeteket?

Mindenesetre érdemes részletesebben is feltérképeznünk az egyes zónákat.

A Nagyapa szőlője szinte érinthető kézzelfoghatósággal rétegezi az egyes generációs szembenállásokat, és azt, hogy minek kell történnie ahhoz, hogy a folyamatos változások zaklatott, sűrű trappjában valamiféle állandóság megőrzésének igényéhez jussunk. Hasonlóképpen az átalakuló értékek és értékrend kérdését, azok megóvásának felelősségét érinti *Az utolsó falat zamata* – az egyszeri könyvárus és egy külön, a keresztfiainak gyűjtögető vásárló története.

A hadifogság és a háború borzalmainak visolyogtató tónusai *A víz* és a *Háború* szövegében egy-

aránt ott vannak, és emlékeztetnek, hogy a kiszolgáltatottság és a kérelhetetlen kegyetlenség időről időre nemzetiségtől és nemtől függetlenül sakkban tarthatnak minket, de még ebben a fojtogató nehéz kontextusban is képesek lehetünk ragaszkodni méltóságunkhoz és empátiánkhoz.

Az írói létbizonytalanság és – mondjuk így – a férfiúi becsület nagyívű láttatása az *Előlegben* meghatározó záró fordulatban cseng ki, amely záró fordulatokhoz, illetve az ízlésség határán biztos lábbal megálló patetikussághoz amúgy is jó érzéke van a szerzőnek.

A Barlangrajzot méltán aposztrofálhatjuk talán az egyik legizgalmasabb szövegnek, hiszen merész fokalizációs technikai megoldásával egy olyan szűk nyelvi–gondolati–érzelmi tartományba kell behatolnia, ami hitelessé teszi, hogy egy ősember szemszögéből (is) követhetjük bizonyos események összefüggését. És mintha az alapvető emberi érzések újrafelfedezése lenne tetten érhető a mentális bontakozás eme prototípusában.

A Nagytakarítás érzékeny ellentmondásossággal bírálja egyfelől a kapitalista mohóságot, másfelől az álszentséget és a kockázatot, amit az értékekről való esztelen lemondás okozhat.

Berta – már említett – nettó játékoságát fémjelzi a *Tuti üzlet* című elbeszélés. Az *Egy makulátlan elme örök ragyogásának* – Michel Gondry 2004-es kultfilmjének – alapötletét, az emlékek szolgáltatás-szerű törlését használja fel. Persze egy kicsit át- és továbbírva úgy, hogy hozzáadjon a gondolathoz és a jövő e kétes, de mindannyiunkat izgató és elbizonytalanító szürke zónás megoldásához, ami a minket ért traumákat, nehézségeket hivatott megkönnyíteni. Persze a kérdés továbbra is fennáll: valóban megúszhatjuk az ilyen traumatikus élményeket, még ha ez az emlékeinkbe kerül is?

Természetesen Berta sem ad mindig kész választ, inkább csak reményt, valami biztató melegséget csempész a szövegeibe. Talán volt idő, amikor közhelynek számított, de manapság a posztmodern metabilabirintusokban botorkálva kezdjük elveszíteni azt a bizonyos fonalat, a fonalat, hogy visszataláljunk emberségünkhöz. Bízom benne, hogy Berta Zsolt jó *Receptet* ad mindehhez.

Varga Viktor

